

MIGRAȚIA FORȚEI DE MUNCĂ: ABORDĂRI ÎN GÂNDIREA ECONOMICĂ CONTEMPORANĂ

*Conf. univ. , dr. Nolea FILIP, Catedra TPE, ASEM,
Lect. univ. dr., Natalia BRANAȘCO, Catedra Șt.E, USARB*

Abstract. *The research of international labor migration has a special place in the scientific literature. The research of migration has a multidisciplinary character, labor migration problems being studied by Demography, Statistics, Economics, Sociology, Geography, Political science and other sciences. Economic approach is most common in migration research, which is explained by the fact that migration processes are studied in close relation to economic processes.*

Migrația a existat de la începuturile omenirii, fiind de o importanță majoră în istoria civilizației umane. Acest fenomen nu este nou, specific societății contemporane, el nu a încetat în timp, din contra, timpul demonstrează că migrația înregistrează schimbări și noi forme. Procesele migraționiste se desfășoară simultan și sunt în creștere în majoritatea țărilor lumii. În etapa la care a ajuns omenirea astăzi, migrația trebuie analizată ca rezultat al interacțiunii dintre deciziile individuale și constrângerile sociale. Secolul al XX-lea a devenit reprezentativ pentru migrația internațională, vizând faptul că niciodată acest fenomen nu a fost atât de important din punct de vedere economic, social și politic. La începutul mileniului al III-lea, migrația internațională a forței de muncă devine un factor substanțial al dezvoltării economice.

Conform cercetărilor în domeniu, fenomenul migraționist comportă un caracter sistemic pentru societatea contemporană și este integrativ după natura sa. El influențează diferite aspecte ale vieții economice, sociale, politice, culturale etc. În această ordine de idei, problema migrației poartă un caracter universal, interdisciplinar, ceea ce s-a reflectat în apariția unor noi discipline ca sociologia migrației, psihologia migrației etc. La finele secolului al XX-lea, cercetătorii ruși M. Denisenko, B. Horeev și V. Ionțev au elaborat *conceptul de migrațiologie*, care constă în elaborarea unei teorii unice privind migrația populației, ce

se bazează pe abordarea complexă în cercetarea ei și pe legea circulației populației, conform căreia circulația migraționistă se amplifică odată cu progresul societății și se transformă într-o necesitate social-economică. Migrațiologia examinează toate tipurile de migrație internă și internațională la nivel microeconomic și macroeconomic [10].

Abordarea economică a cercetării migrației populației permite reflectarea esenței acestui fenomen complex, determinarea legităților comune, precum și a particularităților specifice, elaborarea unor măsuri de reglementare și de gestionare. În cadrul teoriei economice clasice, migrația populației este studiată ca una din principalele calități ale comunicării umane, ce țin de procesele de dislocare a populației, de dezvoltare a forțelor de producție, precum și de creare a noilor centre culturale. Determinarea legităților proceselor migraționiste, pe parcursul ultimelor două secole, a constituit obiectul cercetărilor reprezentanților diferitor școli economice. În tabelul 1, prezentăm sinteza celor mai importante teorii economice privind migrația forței de muncă.

Tabelul 1

Teoriile economice ale migrației forței de muncă

Teoria	Apariția teoriei	Reprezentanți	Ideea principală
Teoria cauzalității cumulative	1957	G. Myrdal, D. Massey	Migrația – proces ce se autosusține prin mecanismele cărora le dă naștere.
Teoria neoclasică a migrației	1960	O. Stark, M.P. Todaro, J.R. Harris	Migrația – decizie a individului rațional, capabil să-și evalueze perspectivele privind sporirea veniturilor.
Teoria capitalului uman	1964	G. Becker, Th. Shults, L.A.Sjaastad	Migrația – proces de investiție în capitalul uman al migrașilor.

Noua ordine economică	1972	W.R. Bohning, G. Bhagwati	Migrația – proces ce necesită compensarea țărilor donatoare de forță de muncă.
Teoria sistemului mondial	1974	I.Wallerstein, S. Sassen, E.M. Petras	Migrația – mecanism de reglementare a cererii și ofertei forței de muncă pe plan mondial.
Teoria pieței duale a forței de muncă	1979	L. Basch, M. J. Piore	Migrația – efectul cererii forței de muncă în sectoarele secundare ale țărilor dezvoltate.
Teoria prosperității	1980	J. L. Simon	Migrația (imigrația) – un factor pozitiv al dezvoltării social-economice, demografice.
Teoria capitalului social	1987	D. Massey, L.P. Goldring, J. Durand	Migrația – mecanism de formare a capitalului social.
Noua teorie economică a migrației	1989	E. Taylor, O. Stark, P. Arnold, D. Massey	Migrația – strategie a familiei, direcționată spre minimizarea riscurilor de reducere a veniturilor prin diversificarea lor.

Sursa: elaborat de autori în baza studierii lucrărilor savanților menționați în tabel.

Teoria cauzalității cumulative, fundamentată în 1957, de G. Myrdal, postulează că, de obicei, migrații sunt calificați, educați, motivați, contribuind la creșterea productivității în țările de destinație, fapt care determină creșterea economică a țărilor receptoare și stagnarea

economică a țărilor de origine, ceea ce va amplifica, în continuare, procesul de migrație internațională. Cercetarea este o abordare dinamică, ce prezintă migrația ca pe un proces ce se autosusține prin mecanismele cărora le dă naștere. Un alt adept al acestei teorii, D. Massey, evidențiază șase factori ce determină caracterul cumulativ al migrației internaționale: distribuția veniturilor gospodăriei la nivel de comunitate, distribuția pământului și modul de organizare a agriculturii (țara de origine); cultura migrației (țara de origine), distribuția regională a capitalului uman (țara de origine), echitatea socială (țara de destinație), rețelele de migranți și instituțiile [3].

Teoria neoclasică a migrației situează, în prim-plan, rolul factorilor economici în explicarea apariției fluxurilor de migrație și a deciziei de migrație. Autorii acestei teorii (O. Stark, M. P. Todaro, J. R. Harris) cercetează atât migrația internă, cât și pe cea internațională la nivel microeconomic și macroeconomic. În conformitate cu ideile teoriei economice neoclase, principala cauză, care duce la apariția și dezvoltarea fluxurilor migraționiste, este diferența dintre nivelul salarizării din țara donatoare și din cea receptoare de forță de muncă. La *nivel microeconomic*, se examinează individul care ia decizia privind migrația, analizând și comparând costurile și beneficiile migrației. Evaluând beneficiile migrației, migrantul potențial ia în considerare, în primul rând, posibilitatea de a găsi un loc de muncă în țara unde intenționează să emigreze, pe lângă diferențele salariale și cheltuielile necesare pentru a se deplasa. La *nivel macroeconomic*, din cauza diferențelor salariale dintre diferite țări, are loc migrația populației spre statele cu un nivel înalt de venituri, în același timp, investițiile de capital mișcându-se în direcție inversă. Ca rezultat, în regiunile de imigrație oferta de muncă va crește, iar nivelul salariilor se va micșora, iar în regiunile de emigrație oferta de muncă se va reduce, nivelul salariului mărindu-se până când se va atinge echilibrul. În situația de echilibru, diferența salarială dintre cele două țări se va egala cu costurile migrației. Astfel, fondatorii teoriei economice neoclase afirmă că fluxurile de migrație internațională se transformă în mecanisme de echilibrare a problemelor de pe piața forței de muncă la nivel global [2].

Teoria capitalului uman cercetează, la nivel microeconomic, toate formele de migrație internă și internațională. În secolul al XX-lea, laureații Premiului Nobel, *Th. Schults* și *G. Becker*, au fundamentat importanța cercetării capitalului uman într-un compartiment distinct al teoriei economice și au elaborat modelul teoretic al capitalului uman. În conformitate cu această teorie, migrația este explicată prin tendința fiecărui individ de a-și îmbogăți capitalul uman, adică de a-și amplifica capacitățile de generare a veniturilor pe parcursul vieții ca rezultat al migrației. Dacă potențialul migrant este sigur că beneficiile vor fi mai mari decât costurile migrației, atât financiare, cât și nonfinanciare, atunci el adoptă decizia de emigrare [8].

Noua ordine economică acordă o atenție deosebită dezvoltării ofertei forței de muncă străine, în comparație cu celelalte opinii, care consideră prioritară cererea de muncă pe piața mondială. În cadrul acestei teorii, *W. R. Bohning* evidențiază faptul elaborării unui mecanism de compensare corectă a țărilor în curs de dezvoltare pentru utilizarea resurselor lor de muncă, mai ales a forței de muncă înalt calificate [1]. Această concepție presupune compensarea tuturor cheltuielilor aferente deplasării și utilizării resurselor de muncă în țările receptoare.

Teoria sistemului mondial afirmă că migrația nu poate fi explicată în afara contextului de globalizare. Fondatorii acestei teorii (*S. Sassen*, *E.M. Petras*, *I. Wallerstein*) consideră că sistemul mondial actual are adânci rădăcini istorice și, ca urmare, migrația, de obicei, are loc între fostele colonii și metropole. Cea mai importantă idee a teoriei este cea conform căreia țările dezvoltate încearcă să-și întărească pozițiile, intrând în țările în curs de dezvoltare în căutare de materii prime, forță de muncă ieftină și noi piețe de desfacere.

Teoria pieței forței de muncă segmentate (duale) cercetează migrația internațională a forței de muncă la nivel macroeconomic. Migrația se explică prin cererea structurală a țărilor dezvoltate față de forța de muncă străină pentru anumite sectoare economice. Fondatorii acestei teorii (*L. Basch*, *M. J. Piore*) afirmă că piața forței de muncă, în țările dezvoltate, este divizată în două sectoare: *sectorul primar*, în care este asigurată stabilitatea și remunerarea înaltă pentru cetățenii țării sau

pentru imigranții cu calificare înaltă, și *sectorul secundar*, caracterizat prin instabilitate, lipsa condițiilor pentru creșterea profesională, o remunerare redusă [6]. În acest sector, se utilizează, preponderent, forța de muncă străină, deoarece, oricât de mici ar fi salariile, ele depășesc, totuși, nivelul celor din țara de origine, iar prestigiul social și statutul nu sunt foarte importante pentru imigranți.

Teoria prosperității sau a dezvoltării tehnologice, apărută în anii 1980-1990, examinează imigrația ca pe un factor pozitiv al dezvoltării economice, sociale și demografice. *J.L. Simon* argumentează că fluxul de imigranți nu conduce la amplificarea concurenței pe piața muncii, reducerea salariului mediu și creșterea nivelului de șomaj printre populația autohtonă [7].

Teoria capitalului social a fost elaborată de *D. Massey* și colegii săi, care, în lucrarea *Return to Atzlan: The Social Process of International Migration from Western Mexico* (1987), examinează pentru prima dată rețelele de migranți ca formă de capital social. Abordarea reprezintă formarea capitalului social prin expansiunea rețelilor, în următoarea logică: reducerea costurilor și a riscurilor asociate migrației → creșterea probabilității apariției viitoare a migrației → dezvoltarea rețelilor de migranți → creșterea beneficiilor migrației internaționale [5].

Noua teorie economică a migrației se bazează pe teza că decizia privind migrația se adoptă în familie. În comparație cu teoria economică neoclastică, care prezenta diferența nivelului de salarizare dintre țări ca principal stimulent în demararea migrației, fondatorii acestei teorii (*E. Taylor, O. Stark, P. Arnold, D. Massey*) susțin că există motive mult mai puternice, precum asigurarea familiei de la posibilele pierderi de venituri sau de proprietate. În contextul diferențelor substanțiale în dezvoltarea economică dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, migrația propune menajelor o posibilitate eficientă de minimizare a riscurilor privind veniturile lor [9].

La începutul secolului XXI, *International Union for the Scientific Study of Population* a format o echipă interdisciplinară internațională de oameni de știință, care au avut ca sarcină analiza și evaluarea teoriilor privind migrația, cu scopul de a determina aspectele ce coincid, se

completează reciproc sau se contrazic. Savanții *D. Massey, J. Arango, A. Koucouci, A. Pelligrino, E. Taylor* și-au expus opiniile în lucrarea *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millenium*, în urma cercetării, elaborând o nouă teorie a migrației forței de muncă – *teoria sintetică*, care explică apariția și existența migrației internaționale la începutul noului mileniu [4]. Conform acestei teorii, în contextul tranziției globale la relațiile economice de piață și la piața unică, are loc destrămarea relațiilor economico-sociale tradiționale, fapt ce generează formarea grupurilor mobile, care caută noi căi de îmbogățire. De aceea, fluxurile migraționiste iau naștere nu din regiunile izolate, dar din regiunile unde au loc transformări economice și includerea lor în circuitul mondial. Astfel, migrația nu este un neajuns al dezvoltării pieței, ci, invers, o urmare a dezvoltării ei. În acest context, migrația internațională a forței de muncă este o determinantă importantă a fenomenului de globalizare, care unește țările de destinație și de origine ale migranților, influențează dezvoltarea economică a acestora și a economiei mondiale.

Sintetizând și fundamentându-ne pe analiza teoriilor prezentate, considerăm că specialiștii care s-au axat pe abordarea economică în studiul migrației pun accentul pe diferiți factori, deseori, contradictorii, în calitate de determinanți ai migrației internaționale, ceea ce se explică prin faptul că migrația este un fenomen multidimensional. Sistematizând abordările și teoriile științifice privind migrația forței de muncă, conchidem că ele reprezintă o totalitate de teorii și curente ce explică diverse aspecte ale migrației, iar teoria sintetică favorizează coexistența diverselor opinii ce se completează reciproc, explicând apariția și existența migrației internaționale la începutul noului mileniu.

Referințe bibliografice:

1. BOHNING, W.R. *Employing Foreign Workers*. Geneva: ILO, 1996. 97 p.
2. HARRIS, J.; TODARO, M. *Migration, unemployment and development: a Two-Sector Analysis*. În: *American Economic Review*, 1970, nr. 60, p. 126-142.

3. KATSEL, L.T.; LUCAS, R.E.B.; XENOBIANI Th. *Effects of Migration on Sending Countries: What Do We Know*. Paris: OECD Development Centre, Working Paper Nr. 250, 2006. 90 p.
4. MASSEY, D.; ARANGO, J.; HUGO, G. ş.a. *Worlds in motion. Understanding international migration at the end of the millennium*. Oxford University Press, april 28, 2005. 376 p.
5. MASSEY, D. ş.a. *Return to Aztlan: The Social Process of International Migration from Western Mexico*. University of California Press, Berkeley, USA, 1987. 224 p.
6. PIORE, M. J. *Birds of Passage: Migrant Labour and Industrial Society*. UK: Cambridge University Press, 1979. 263 p.
7. SIMON, J.; AKBARI, A. *Determinants of Welfare Payment Use by Immigrants and Natives in the United States and Canada*. In: *Immigrants and Immigration Policy: Individual Skills, Family Ties, and Group Identities*. Greenwich, 1996, p. 79-102.
8. SJAASTAD, L.A. *The Costs and Returns of Human Migration*. În: *The Journal of Political Economy*, 1962, nr. 5. Vol. 70, p. 83. P. 80 -93.
9. STARK, O.; TAYLOR, E. *Relative deprivation and international migration*. În: *Demography*, 1989, nr. 1, vol. 26. P. 1-14.
10. ДЕНИСЕНКО, М. Б.; ИОНЦЕВ, В. А.; ХОПЕЕВ, Б. С. *Миграциология: учеб. пособие*. Москва: МГУ, 1989. 96 с.